

Τα πληττόμενα από τη βόμβα μολότοφ αγαθά και ανακλύπτοντα από την έννοια του όρου «εμπρηστικός μηχανισμός» ζητήματα

Συγγραφέας: Ανδριανός Γκουρμπάτσης, Αντιστράτηγος - Υπαρχηγός ΠΣ, ε.α., Νομικός
Μέσο Δημοσίευσης: ΤΝΠ QUALEX, ΠειρΝομ, 4/2025, σελ. 292 - 301

1. Εισαγωγικά

Η βόμβα μολότοφ ανέκαθεν αποτελεί ένα ιδιαίτερα "προσφιλές όπλο" (μέσο), το οποίο είναι σχεδόν σε καθημερινή βάση ενταγμένο στην πολεμική πρακτική και εγκληματική δραστηριότητα ομάδων κυρίως του αντιεξουσιαστικού χώρου, που το έχουν εντάξει στο αντάρτικο πόλης, αλλά και άλλων ομάδων, με εμφανή και άκρως παραβατική συμπεριφορά, όπως οι χούλιγκαν, βανδαλιστές, στασιαστές (ταραχοποιοί) κ.α. Ο λόγος για τον οποίο το εγκληματικό αυτό μέσο καθίσταται ιδιαίτερα προσφιλές και προτιμάται για τη διάπραξη βιαιοπραγιών κατά προσώπων και πραγμάτων και γενικά για την τέλεση σοβαρών αξιόποινων πράξεων είναι η παρουσία πολλών πλεονεκτημάτων¹, έναντι άλλων αντίστοιχων μέσων, τα οποία αφορούν κυρίως την κατασκευή, τη χρήση και τη δυνατότητα καταστροφικής δράσης της. Για το λόγο αυτό αποτελεί, τα τελευταία έτη, ένα επίκαιρο παγκοσμίως και με έντονα χαρακτηριστικά στοιχεία έξαρσης εγκληματικό φαινόμενο, το οποίο ταυτόχρονα παρουσιάζει σχεδόν στην καθημερινή δικαστηριακή πρακτική ιδιαίτερο νομικό ενδιαφέρον.

2. Νομοθετικό πλαίσιο - χαρακτήρας της βόμβας μολότοφ

2.1. Τα εγκλήματα της έκρηξης και του εμπρησμού

Στον ισχύοντα Ποινικό Κώδικα και πιο συγκεκριμένα στο δέκατο τρίτο κεφάλαιο που τυποποιούνται τα κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα και μάλιστα με τη σειρά των εγκλημάτων ανάλογα με τη σημασία τους και τη συχνότητα εμφάνισής τους στην πράξη και τα οποία μπορούν να διακριθούν, ανάλογα με την κλίμακα διαβάθμισης των ποινών τους, σε δύο κατηγορίες και πιο συγκεκριμένα εκείνα με πιο αυστηρή αντιμετώπιση, στα οποία περιλαμβάνεται ο εμπρησμός, ο εμπρησμός σε δάση και η έκρηξη και εκείνα με πιο ήπια αντιμετώπιση. Εξάλλου, το βασικό εκ δόλου έγκλημα του εμπρησμού και της έκρηξης, τυποποιείται περαιτέρω σε δύο επιμέρους βασικές μορφές, μία πλημμεληματικού χαρακτήρα και μία κακουργηματικού χαρακτήρα (άρθρα 264 και 270 παρ. 1 περ. α' και β' ΠΚ). Περαιτέρω, στο βασικό ως άνω εκ δόλου έγκλημα προστέθηκαν για καθένα εξ αυτών των ανωτέρω εγκλημάτων δύο εκ του αποτελέσματος διακρινόμενες μορφές (άρθρα 264 και 270 παρ. 1 περ. γ' και δ' ΠΚ) και μία διακεκριμένη μορφή του βασικού εγκλήματος (άρθρα 264 και 270 παρ. 1 περ. Γ' ΠΚ).²

Επίσης, από τη διάταξη του άρθρου 272 του ΠΚ, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 49 του Ν 4855/2021 (Α' 215) ορίζεται, κατά μεν την παρ. 1, ότι η κατασκευή, προμήθεια ή κατοχή εκρηκτικών ή εμπρηστικών υλών, βομβών ή μηχανισμών, από τα οποία μπορεί να προκληθεί κίνδυνος για άνθρωπο, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών (3) ετών, ενώ, κατά την παρ. 2 του ίδιου άρθρου, ότι η πράξη της προηγούμενης παραγράφου τιμωρείται με κάθειρξη έως δέκα (10) έτη, αν ο υπαίτιος την τελεί, ενώ συμμετέχει σε δημόσια συνάθροιση πλήθους ή αφορά μεγάλη ποσότητα των ανωτέρω υλικών ή αντικειμένων. Εξάλλου, κατά τις διατάξεις του άρθρου 270 του ΠΚ, για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος της έκρηξης απαιτείται αντικειμενικά η πρόκληση έκρηξης, με οποιονδήποτε τρόπο και ιδίως με την χρήση εκρηκτικών υλών. Περαιτέρω, ο ποινικός νομοθέτης, αντίθετα με τον όρο «έκρηξη», το εννοιολογικό περιεχόμενο του οποίου δεν ορίζεται στο νόμο, προσδιορίζει ρητά το εννοιολογικό περιεχόμενο των όρων «εκρηκτικές ύλες» και «εκρηκτικός μηχανισμός». Πιο συγκεκριμένα, κατά τη διάταξη του άρθρου 1, παρ. 1 στοιχ. ζ' του Ν 2168/1993, όπως ισχύει (Α' 147), ως "εκρηκτικές ύλες", νοούνται «τα στερεά ή υγρά σώματα, τα οποία από οποιαδήποτε αιτία υφίστανται χημική

μεταβολή και μετατρέπονται σε αέριες μάζες με συνθήκες υψηλών θερμοκρασιών ή πιέσεων, με αποτελέσματα βλητικά ή εκρηκτικά», ενώ, ως "εκρηκτικός μηχανισμός", κατά τη διάταξη του στοιχείου η' της παρ. 1 του ίδιου ως άνω άρθρου, νοείται «κάθε συσκευή που μπορεί να προκαλέσει έκρηξη οποιασδήποτε εκρηκτικής ύλης».

Περαιτέρω, όπως ήδη προαναφέρθηκε, ορισμός του όρου «έκρηξη» δεν δίνεται στο νόμο, γιατί ο ποινικός νομοθέτης δεν ήθελε ρητά να αποστεί από την κοινή αντίληψη, αφού θεώρησε, ότι αυτός έχει σαφή στην κοινή χρήση και αναμφίβολη έννοια, θεωρήθηκε δηλαδή πασίδηλη, ώστε να μη γεννώνται αμφιβολίες γι' αυτήν³. Έχει δηλαδή, «την εν τη κοινή χρήσει έννοιαν»⁴. Ωστόσο, κατά τη νομολογία του Αρείου Πάγου, «έκρηξη, κατά την έννοια του άρθρου 270 παρ. 1 περ. β' του ΠΚ, συνιστά αιφνίδιο φαινόμενο του οποίου ελευθερώνονται αέρια που τελούν υπό υψηλή πίεση ή παράγονται αέρια εντός βραχυτάτου χρόνου ή διαστολή των οποίων, σε πολλαπλάσιο του αρχικού όγκου, προκαλεί ισχυρό μηχανικό αποτέλεσμα, το οποίο συνοδεύεται από κρότο, παροδική λάμψη και έκρηξη θερμότητας», ενώ, σύμφωνα πάντα με την ίδια νομολογία, χαρακτηρίζεται η γνωστή με την ονομασία "βόμβα μολότοφ", «είδος εκρηκτικού μηχανισμού, ήτοι φιάλη, περιέχουσα εύφλεκτο υγρό, όπως βενζίνη, που εκσφενδονίζεται με αναμμένο το φυτίλι και προκαλεί με την πτώση της σε σκληρή επιφάνεια έκρηξη, γιατί, αν και ως τελικό αποτέλεσμα έχει τον εμπρησμό, παρά ταύτα το άμεσα αποτέλεσμα της δεν είναι η πυρκαγιά, αλλά η έκρηξη, δηλαδή η λόγω της ανάφλεξης και της ανύψωσης της θερμοκρασίας βίαιη ρήξη των τοιχωμάτων της φιάλης και η απελευθέρωση αερίων, συνεπεία της οποίας είναι η μετά την έκρηξη πυρκαγιά...»⁵, θέση που σαφώς δεν υιοθετείται διαχρονικά αλλά και σταθερά από τον συντάκτη της παρούσης μελέτης και για συγκεκριμένους και επιστημονικά αναλυτικώς τεκμηριωμένους λόγους⁶. Διευκρινίζεται, ότι οι εμπρηστικοί μηχανισμοί είναι συνθήως, από άποψη επικινδυνότητας, ένα στάδιο πριν από τους εκρηκτικούς μηχανισμούς, και "αποτελούν μηχανισμούς ή συσκευές ηπιότερης δράσης, γιατί η πρωταρχική και βασική αποστολή τους είναι η πρόκληση κυρίως καταστροφών, γι' αυτό και θεωρούνται "καταστροφικοί μηχανισμοί" χωρίς να αποκλείεται και ο κίνδυνος για τη ζωή και τη σωματική ακεραιότητα ανθρώπου, ενώ η αποστολή των εκρηκτικών μηχανισμών είναι ταυτόχρονα τόσο η καταστροφή όσο και η θανάτωση ανθρώπου, γι' αυτό και θεωρούνται "φονικοί και καταστροφικοί" μηχανισμοί»⁷.

Ο νομοθέτης για την ασφάλεια του δικαίου και προκειμένου να μην δημιουργούνται ερμηνευτικά και άλλα ποινικά ζητήματα εξ αιτίας του χαρακτήρα (νομικής φύσης) της βόμβας μολότοφ, τροποποίησε τις διατάξεις του άρθρου 272 παρ. 1 ΠΚ με τις διατάξεις του άρθρου 49 του Ν 4855/2021, προσθέτοντας στις εκρηκτικές ύλες ή εκρηκτικές βόμβες και τις εμπρηστικές ύλες ή εμπρηστικές βόμβες ή μηχανισμούς. Ακολούθως, επειδή οι "εμπρηστικοί μηχανισμοί" δημιουργούν υπάρχουσα απειλή της ασφάλειας του κοινωνικού συνόλου, πλην όμως το εννοιολογικό τους περιεχόμενο δεν καλύπτεται επαρκώς από την ισχύουσα για την σχετική με τα όπλα νομοθεσία, με σκοπό να καλυφτεί το κενό που δημιουργήθηκε από την έλλειψη του προειρημένου ορισμού, προστέθηκε με τις διατάξεις του άρθρου 20 του Ν. 4937/2022 (Α' 106), στο άρθρο 1 παρ. 1 του Ν 2168/1993 στοιχ. κδ', ο ορισμός τους, σύμφωνα με τον οποίο, ως "εμπρηστικός, μηχανισμός" ορίζεται «κάθε αυτοσχέδια ή τυποποιημένη κατασκευή, που με κατάλληλη ενεργοποίηση μπορεί να προκαλέσει ανάφλεξη και καύση εύφλεκτης ύλης, με αποτέλεσμα την πρόκληση πυρκαγιάς, από την οποία δύναται να προκύψει κίνδυνος σε άνθρωπο και πράγματα».

Επίσης, για την στοιχειοθέτηση του βασικού εγκλήματος του εμπρησμού (άρθρο 264 παρ. 1 ΠΚ) απαιτείται αντικειμενικά, μεταξύ άλλων στοιχείων, να προκληθεί, με οποιονδήποτε τρόπο (ενέργεια ή παράλειψη), μέσο και υπό οποιεσδήποτε συνθήκες, πυρκαγιά σε οποιοδήποτε περιβάλλον, όπως αστικό, αγροτικό κλπ, εκτός του δασικού, στο οποίο, ωστόσο, εάν προκληθεί πυρκαγιά, στοιχειοθετείται η πράξη του άρθρου 265 ΠΚ «Εμπρησμός σε δάση, προπαρασκευαστικές πράξεις, παραβίαση προληπτικών μέτρων». Δεν ενδιαφέρει το μέσο που χρησιμοποιήθηκε για την πρόκληση της πυρκαγιάς, λ.χ. οποιαδήποτε πρόσφορη για την ανάφλεξη καύσιμης ύλης πηγή έναυσης (θερμότητας), όπως εμπρηστικός μηχανισμός κ.α., ούτε ο αντικείμενο που καίγεται και, ανεξάρτητα, αν αυτό ανήκει στο δράστη ή τρίτο, ή, αν είναι κινητό ή ακίνητο. Επίσης, η πρόκληση πυρκαγιάς μπορεί να είναι αποτέλεσμα ενέργειας, όπως λ.χ ρίψη βόμβας μολότοφ, τοποθέτηση άλλου εμπρηστικού μηχανισμού, ή και παράλειψης, όπως λ.χ. αναζωπύρωσης ελεγχόμενης από τις πυροσβεστικές δυνάμεις πυρκαγιάς από πλημμελή φύλαξή της, με ευθύνη του επικεφαλής αξιωματικού του ΠΣ.

2.2. Τρόπος λειτουργίας της βόμβας μολότοφ

Αν προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε τη βόμβα μολότοφ, ως προς το εννοιολογικό περιεχόμενο του όρου, τη δομική σύσταση και σύνθεση, τη νομική φύση καθώς και τον τρόπο λειτουργίας της, μπορούμε να ορίσουμε γενικά, ότι «η βόμβα μολότοφ, ή - το ορθότερο - κοκτέιλ μολότοφ, είναι είδος πρόχειρου αυτοσχέδιου χειρομεταφερόμενου εμπρηστικού μηχανισμού, που κατασκευάζεται από ένα εύθραυστο (γυάλινο) δοχείο ή φιάλη, το οποίο στην απλούστερη μορφή του, πληρούται με εύφλεκτο υγρό, όπως βενζίνη, πετρέλαιο κ.α, στο

στόμιο του προσαρμόζεται – φέρει - κατάλληλα τοποθετημένο καύσιμο υλικό, όπως συνήθως ύφασμα, γάζες, στουπί, που λειτουργεί, ως φυτίλι, δηλαδή ως πυροδοτικός μηχανισμός, αλλά και ως ασφάλεια (πωματισμός). Το ως άνω φυτίλι δεν έρχεται σ' επαφή με το εύφλεκτο υγρό, όταν η φιάλη βρίσκεται σε όρθια θέση. Για να λειτουργήσει η μολότοφ αναποδογυρίζεται η φιάλη, ώστε το ως άνω φυτίλι ν' απορροφήσει το εύφλεκτο υγρό. Ακολούθως το φυτίλι αναφλέγεται από το δράστη με γυμνή φλόγα, λ.χ. αναπτήρα, σπρίττα κι εκσφενδονίζεται με τα χέρια από τον ίδιο προς τον επιλεγόμενο εγκληματικό στόχο, λ.χ. αστυνομικούς, αυτοκίνητα, δημόσια κτίρια, καταστήματα τραπεζών κ.λπ. και, η οποία προορίζεται ή είναι ικανή να προξενήσει ταχεία καύση (ραγδαία εξάπλωση πυρκαγιάς) του διασκορπιζόμενου εξ αιτίας του θρυμματισμού του γυάλινου (εύθραυστου) δοχείου ή φιάλης, από την πρόσκρουση του σε σκληρή επιφάνεια ή αντικείμενου, εύφλεκτου υγρού, οι (πτητικοί) ατμοί του οποίου σε ανάμειξη με το οξυγόνο του αέρα αναφλέγονται ταχέως από το καιγόμενο φυτίλι, με κύριο αποτέλεσμα την ταυτόχρονη ανάφλεξη των υλικών του στόχου, με καταστροφικά τις περισσότερες φορές περαιτέρω αποτελέσματα, και δυνητικά θανατηφόρα, αφού μπορεί να θέσει – και θέτει - σε κίνδυνο και να απειλήσει ακόμη και την ανθρώπινη ζωή ή να του προξενήσει σοβαρές βλάβες στην σωματική του ακεραιότητα ή την υγεία του. Η βόμβα μολότοφ, όπως ήδη προαναφέρθηκε, πληρούται με ένα εύφλεκτο υγρό, κυρίως με βενζίνη, λόγω της εξαιρετικά υψηλής πτητικότητας και του πολύ εύφλεκτου χαρακτηριστικού της, ή πετρέλαιο, οινόπνευμα, ακετόνη, νέφτι (τερεβινθέλαιο) κ.λπ. Αρκετές φορές προστίθενται επίσης στο εύφλεκτο υγρό επιπλέον και άλλα «προσθετικά υλικά», όπως διαλύτες, πίσσα ή φοινικέλαιο ή ορυκτέλαιο (λάδι μηχανής αυτοκινήτου), σόδα κ.λπ., όχι με σκοπό να υποβοηθήσουν την καύση – γιατί τα υλικά αυτά αναφλέγονται δύσκολα – αλλά προκειμένου να δημιουργήσουν με την καύση έντονο μαύρο και πνιγρό (αποπνικτικό) καπνό (δυσχερές και πιο επικίνδυνο για την υγεία περιβάλλον). Επίσης προστίθεται υλικά, όπως άμμος, πριονίδια, πίσσα, έλαια, ζάχαρη, ή απορρυπαντικό πλυντηρίου ή καθαρισμού πιάτων ή υγρό σαπουνι κ.λπ., παράγοντες πύκνωσης, χρησιμοποιούνται ως «κολλητική» στον στόχο ουσία των υλικών που πυρπολούνται για μεγαλύτερη διάρκεια της καύσης. Τελευταία, χρησιμοποιούνται "νέας γενιάς βόμβες μολότοφ", αναβαθμισμένες και πολύ πιο επικίνδυνες, αφού συντίθενται από βενζίνη αναμεμιγμένη με υγρή αμμωνία ή θειικό οξύ (κοινώς βιτριόλι) ή χλωριούχο κάλιο κ.λπ. χημικές ουσίες, για περισσότερη διεισδυτικότητα στο στόχο του δράστη, αλλά ταυτόχρονα προκειμένου να καταστήσουν τον εμπρηστικό μηχανισμό περισσότερο καταστροφικό κι επικίνδυνο για την υγεία και σωματική ακεραιότητα των θυμάτων, αλλά και να προκαλέσουν πανικό στις αστυνομικές δυνάμεις. Και τούτο, γιατί οι ως άνω χημικές ενώσεις είναι πολύ δραστικές, δεδομένου ότι είναι τοξικές και διαβρωτικές και εκ των ιδιοτήτων τους αυτών μπορεί να απειλήσουν ακόμη και τη ζωή των θυμάτων, εξ αιτίας των "ψυχρών εγκαυμάτων" και των αναπνευστικών προβλημάτων, που τους προξενούν. Στις "νέας γενιάς βόμβες μολότοφ" εκτός των ανωτέρω ουσιών προστίθεται (επικολλώνται) με μονωτική ταινία εξωτερικά της φιάλης και κροτίδες, δυναμιτάκια ή και φιάλες προπανίου (γκαζάκια).

Από τον προεκτεθέντα τρόπο λειτουργίας της μολότοφ είναι προφανές και αδιαμφισβήτητο, ότι η βόμβα μολότοφ αποτελεί είδος αυτοσχέδιου εμπρηστικού μηχανισμού (συσκευής) και μάλιστα ιδιαίτερα επικίνδυνου ιδίως για την ανθρώπινη ζωή και τη σωματική ακεραιότητα και, βέβαια, εξαιρετικά καταστροφικού. Ο ως άνω χαρακτήρας της ισχύει ανεξάρτητα από το εύφλεκτο υγρό πλήρωσής της και υπό την προϋπόθεση βέβαια, ότι για την κατασκευή της ο δράστης δεν χρησιμοποιεί και εκρηκτικές ύλες, λ.χ. κροτίδες. Ειδικότερα από τη ρίψη (εκσφενδόνιση) ενεργοποιημένης βόμβας μολότοφ, ιδίως σε εξωτερικό – ανοιχτό περιβάλλον (στην ατμόσφαιρα), υπό οποιεσδήποτε συνθήκες θερμοκρασίας και συνθήκες συνθήκες πίεσης, ουδέποτε προκαλείται – και φυσικά δεν μπορεί να προκληθεί - έκρηξη και ως εκ τούτου, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί, κατά την απολύτως κρατούσα στην ελληνική νομολογία θέση και σύμφωνα με τον νόμο, εκρηκτική, αλλά εμπρηστική βόμβα.⁸ Και δεν μπορεί σε εξωτερικό χώρο να προκαλέσει έκρηξη, επειδή το μίγμα ατμών οποιουδήποτε εύφλεκτου υγρού, λ.χ. βενζίνης, πλήρωσης της/και του οξυγόνου του (ατμοσφαιρικού) αέρα είναι αντικειμενικά – και θα είναι πάντοτε – φτωχό μίγμα (λίγη καύσιμη ύλη και πολύ οξυγόνο), δηλαδή βρίσκεται έξω από την εκρηκτική περιοχή και

πιο συγκεκριμένα είναι μικρότερο από το κατώτερο ευφλεκτικότητα/εκρηκτικότητα. Άλλωστε αυτό εξηγείται εκτός άλλων, τόσο από το γεγονός, ότι, αν η βόμβα μολότοφ ήταν εκρηκτικός μηχανισμός και ως εκ τούτου προκαλούσε έκρηξη, αυτή θα εκρήγνυτο ευθύς στα χέρια του δράστη⁹ κάθε φορά που πυροδοτούσε το φυτίλι της και έως την εκσφενδόνιση της στον επιλεγόμενο στόχο, με αποτέλεσμα τον σοβαρό τραυματισμό του, όσο και από το γεγονός ότι κανείς αστυνομικός ή τρίτος διερχόμενος δεν έχει τραυματιστεί θανάσιμα από βλητικά ή ρηκτικά αποτελέσματα της ως άνω βόμβας¹⁰. Ωστόσο, μόνον κατ' εξαίρεση και υπό συγκεκριμένες συνθήκες και προϋποθέσεις, σε

εσωτερικό (κλειστό) χώρο είναι δυνατόν, εκτός από πυρκαγιά, να προκαλέσει και έκρηξη και ως εκ τούτου, να αποκτήσει παράλληλα και εκρηκτικό χαρακτήρα, έχει δηλαδή διφυή χαρακτήρα, με ανάλογα κατά περίπτωση μηχανικά (βλητικά και ρηκτικά) αποτελέσματα, όπως αναλυτικά αναφέρεται σε σχετική μελέτη.¹¹

3. Τα πληττόμενα από τη βόμβα μολότοφ έννομα αγαθά

3.1. Εισαγωγικά

Το ποινικό δίκαιο, ως μέρος του όλου δικαίου, είναι, κατά τη νομολογία, μια εξωτερική τάξη, ένας εξωτερικός ρυθμός.¹² Δεν έχει επομένως, πάντα κατά την ίδια νομολογία, «...λόγο ύπαρξης, ειμή μόνον κατά το μέτρο που ρυθμίζει και βελτιώνει την κοινωνική ζωή. Αποστολή του ποινικού δικαίου είναι να προστατεύσει, με το "όπλο" της ποινής, θεμελιώσεις αξίες της κοινωνίας, απολύτως απαραίτητες για την ομαλή κοινωνική συμβίωση και έτσι να εμπεδώσει και να διασφαλίσει την κοινωνική ειρήνη. Μεταξύ των θεμελιωδών αυτών αξιών – εννόμων αγαθών – είναι η ζωή, η υγεία, η σωματική ακεραιότητα, η δημόσια τάξη κ.λπ. Τα περισσότερα τούτων προστατεύονται με διατάξεις του ισχύοντος Συντάγματος...», όπως με το άρθρο 5 παρ. 2 εδ. α' η απόλυτη προστασία της ζωής, αγαθό που κυριαρχικά προστατεύεται και από το άρθρο 2 της ΕΣΔΑ.

3.2. Προστατευόμενα έννομα αγαθά στα κοινώς επικίνδυνα ή και σε άλλα εγκλήματα

Κατά την αιτιολογική έκθεση του ΠΚ (Ν 4619/2019, όπως ισχύει σήμερα) και πιο συγκεκριμένα στο δέκατο τρίτο κεφάλαιο «κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα», στο οποίο, όπως ήδη προαναφέρθηκε, τυποποιείται, μεταξύ άλλων, ο εμπρησμός, ο εμπρησμός σε δάση, ή έκρηξη, αναφέρεται, ότι «το αξιόποιο περιορίζεται, σε περιπτώσεις κοινής διακινδύνευσης έννομων αγαθών, όπως η ζωή, η σωματική ακεραιότητα, ή η ιδιοκτησία...Παράλληλα όμως στο κεφάλαιο έγιναν σημαντικές αλλαγές. Συγκεκριμένα (α) στα κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα εντάχθηκαν μόνο τα εγκλήματα εκείνα όπου ο κίνδυνος αγορά καταρχήν στον άνθρωπο ή στις ξένες ιδιοκτησίες, ανεξάρτητα αν διαχέεται προς τα έννομα αγαθά μέσα από προσβολή στοιχείων του περιβάλλοντος, όπως συμβαίνει στον εμπρησμό δάσους...(β)...(γ)...(δ)...(ε) στα κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα που τελούνται με δόλο προστέθηκαν κατά κανόνα εκ του αποτελέσματος διακρινόμενες μορφές για τις περιπτώσεις βλάβης σε εγκαταστάσεις κοινής ωφέλειας...». Ωστόσο, υποστηρίζεται στη θεωρία, ότι διατάξεις για τον (κοινό) εμπρησμό (άρθρο 264 ΠΚ) και συγκεκριμένα με το βασικό έγκλημα, προστατευόμενο αγαθό πρωταρχικά είναι η κοινωνική ασφάλεια, ενώ έμμεσα προστατευόμενα αγαθά αποτελούν η ζωή, η σωματική ακεραιότητα, η υγεία και η ιδιοκτησία. Και τούτο γιατί κατά τη διάταξη του άρθρου 75 παρ. 1 στοιχ. δ' και στ' του Ν. 4662/2020 (Α'27), στην αποστολή του ΠΣ, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνεται και η διατήρηση και προστασία της κοινωνικής ασφάλειας από τα εγκλήματα εμπρησμού (άρθρα 264 και 265 ΠΚ).¹³ Επίσης, από τη διάταξη του άρθρου 265 ΠΚ, προστατευόμενο αγαθό δεν αποτελεί το «δάσος», το οποίο αποτελεί τμήμα (μέρος) του σύνθετου αναντικατάστατου και συλλογικού κοινωνικού αγαθού του «φυσικού περιβάλλοντος» καθώς ο νομοθέτης με τις διατάξεις του άρθρου 265 ΠΚ δεν επεδίωξε να προστατεύσει αυτό καθαυτό το «δάσος», ούτε την «ασφάλεια του κοινωνικού συνόλου», ως το έλασσον αγαθό, αλλά «το φυσικό περιβάλλον», που είναι και το μείζον αυτοτελές και άμεσα προστατευόμενο αγαθό των ως άνω διατάξεων με ιδιαίτερη για την ανθρωπινή – και όχι μόνο – ζωή.¹⁴

Περαιτέρω, κατά την ίδια ως άνω αιτιολογική έκθεση του ΠΚ (Ν 4619/2019, όπως ισχύει), με τη διάταξη του άρθρου 270 μπορεί να προσβάλλεται μόνον έμμεσα και το αγαθό της δημόσιας τάξης. Επιπροσθέτως, με τη διάταξη του άρθρου 378 του ΠΚ "φθορά ξένης ιδιοκτησίας", το προστατευόμενο αγαθό είναι η ιδιοκτησία.

Επίσης, κατά τις διατάξεις των άρθρων 291 και 292 του ΠΚ "επικίνδυνες παρεμβάσεις στη συγκοινωνία μέσω σταθερής τροχιάς, πλοίων και αεροσκαφών", και "παρακώλυση συγκοινωνιών" αντίστοιχα για την τέλεση των άνω αδικημάτων, θα πρέπει να παρεμποδιστεί η λειτουργία κοινόχρηστου συγκοινωνιακού μέσου, άλλως

δεν μπορεί να θεμελιωθεί παρακώλυση συγκοινωνιών, η οποία, συνήθως από τη ρίψη μολότοφ σε συγκοινωνιακά μέσα διαταράσσεται σοβαρά, δηλαδή εξ αιτίας της ρίψης μεγάλου αριθμού βομβών μολότοφ διαταράσσεται η ασφάλεια της συγκοινωνίας μέσω σταθερής τροχιάς κ.λπ. μέσω σε μεγάλη έκταση ή για μεγάλο χρονικό διάστημα, ενώ προκαλείται επικίνδυνη παρέμβαση στη συγκοινωνία μέσω, τουλάχιστον με την καταστροφή ή βλάβη του εξοπλισμού λειτουργίας, κίνησης, ηλεκτροδότησης ή της ασφάλειας εγκαταστάσεων ή συγκοινωνιακών μέσων. Το έγκλημα των επικίνδυνων παρεμβάσεων στην οδική συγκοινωνία απαιτεί τη διατάραξη της ασφάλειας συγκοινωνίας στους δρόμους ή στις πλατείες, διάταξη που αναφέρεται, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ΠΚ, «...σε "εξωγενείς" επικίνδυνες παρεμβάσεις στην οδική συγκοινωνία, δηλαδή σε επικίνδυνες συμπεριφορές

πέρα από την οδήγηση ενός συγκοινωνιακού μέσου...». Στα εγκλήματα κατά των συγκοινωνιών (δέκατο τέταρτο κεφάλαιο του ΠΚ), δεν περιλαμβάνονται μόνον αξιόποινες πράξεις που προσβάλλουν, εν προκειμένω, το συγκεκριμένο έννομο αγαθό των "συγκοινωνιών". Περιλαμβάνονται και συμπεριφορές που αποτελούν κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα, τα οποία αναφέρονται, κατά την αιτιολογική έκθεση του ΠΚ, «σε ατομικά έννομα αγαθά της ιδιοκτησίας, της σωματικής ακεραιότητας και της ζωής...», καθώς πρόκειται για κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα που διαπράττονται κατά τα προεκτεθέντα μέσα από επικίνδυνες παρεμβάσεις στις συγκοινωνίες.

3.3. Τα πληττόμενα από τη βόμβα μολότοφ έννομα αγαθά

Κατά τις διατάξεις του άρθρου 1 παρ. 1 στοιχ. α' του Ν 2168/1993, όπως ισχύει, στο εννοιολογικό περιεχόμενο του όρου "όπλο" περιλαμβάνονται οι εξής δύο κατηγορίες μηχανημάτων ή συσκευών: i) κάθε μηχανήμα, το οποίο εκ κατασκευής, μετατροπής ή τροποποίησης, με ωστική δύναμη που παράγεται με οποιονδήποτε τρόπο, εκτοξεύει σφαιρίδια, βολίδες, βλήματα, βλαπτικής χημικής ή άλλες ουσίες, ακτίνες, φλόγες ή αέρια και μπορεί να επιφέρει κάκωση ή βλάβη της υγείας σε πρόσωπα ή βλάβη σε πράγματα ή να προκαλέσει πυρκαγιά και ii) κάθε συσκευή που μπορεί να προκαλέσει με οποιονδήποτε τρόπο τα ανωτέρω αποτελέσματα.

Ειδικότερα, η βόμβα μολότοφ χαρακτηρίζεται, κατά την έννοια του ως άνω νόμου, ως "όπλο", καθώς αποτελεί συσκευή (μηχανισμός) που μπορεί να επιφέρει κάκωση ή βλάβη της υγείας σε πρόσωπα ή βλάβη σε πράγματα ή να προκαλέσει με οποιονδήποτε τρόπο πυρκαγιά. Εξάλλου, αποτελεί, κατά τις διατάξεις του άρθρου 1 παρ. 1 στοιχ. η' και κδ' του ως ιδίου ως άνω νόμου (Ν 2168/1993), εκρηκτικό/εμπρηστικό μηχανισμό - συσκευή, από την εκτόξευση της οποίας, όταν είναι ενεργοποιημένη, δύναται να επέλθει κάκωση ή βλάβη της υγείας σε πρόσωπα ή βλάβη σε πράγματα ή να προκληθεί τουλάχιστον φωτιά ή, δυνητικά και υπό προϋποθέσεις, και έκρηξη. Πιο αναλυτικά τα απειλούμενα αγαθά μπορεί να είναι τα εξής:

ι. Ανθρώπινη ζωή – σωματική ακεραιότητα

Η χρήση βόμβας μολότοφ έχει ως άμεσο αποτέλεσμα την πρόκληση σωματικών βλαβών, ενώ, ως τελικό αποτέλεσμα, δυνητικά μπορεί να επιφέρει και το θάνατο. Αν και σε παγκόσμιο επίπεδο δεν έχει καταγραφεί έως σήμερα (ευθέως - πρωτογενώς) θάνατος από τη ρίψη (εκτόξευση) ενεργοποιημένης βόμβας (κοκτέιλ) μολότοφ, ωστόσο ο θάνατος αυτός, εάν και όταν επέρχεται, προξενείται εξ αιτίας των προκαλουμένων από την εκσφενδόνιση της βόμβας μολότοφ άμεσα φυσικών φαινομένων της φωτιάς/πυρκαγιάς ή, δυνητικά και υπό προϋποθέσεις, και της έκρηξης, και των παραγόμενων εξ αυτών προϊόντων ή αποτελεσμάτων (την επαφή με τις φλόγες, εισπνοή καπνού και ασφυκτικών - τοξικών αερίων, όπως λ.χ. το μονοξείδιο του άνθρακα και τη θερμότητα). Τα αποτελέσματα αυτά μπορεί να προκαλέσουν – και προκαλούν – κίνδυνο για τη ζωή και τη σωματική ακεραιότητα ανθρώπου και πιο συγκεκριμένα σωματικές βλάβες εξ αιτίας εισπνευστικών ή και άλλων θερμικών εγκαυμάτων ή ασφυκτικό θάνατο από την εισπνοή δηλητηριωδών αερίων όπως λ.χ. του μονοξειδίου του άνθρακα, το οποίο ενώνεται με μεγάλη ευκολία με το οξυγόνο (αιμοσφαιρίνη) του αίματος και δημιουργεί την ανθρακυλαιμοσφαιρίνη κ.λπ., η οποία, ανάλογα την κατ' όγκον ποσότητα στο αίμα, επιφέρει το θάνατο. Αν και το σκοπούμενο (επιδιωκόμενο) για το δράστη εγκληματικό αποτέλεσμα τις περισσότερες φορές είναι η αφαίρεση ανθρώπινης ζωής, ενεργεί δηλαδή τουλάχιστον με ενδεχόμενο δόλο, όπως λ.χ. όταν αιφνιδίως η βόμβα μολότοφ εκσφενδονίζεται ιδίως κατά των στελεχών των αρχών ασφαλείας, καθώς γνωρίζει, τουλάχιστον, ως πιθανή την παραγωγή των περιστατικών που συγκροτούν κατά νόμο το έγκλημα της ανθρωποκτονίας και αποδέχεται την παραγωγή τους, ωστόσο το άμεσα πληττόμενο από το δράστη της βόμβας μολότοφ έννομο αγαθό, τουλάχιστον σε εξωτερικό περιβάλλον (χώρο), δεν είναι η ζωή, έστω κι αν αυτή μπορεί να κινδυνεύσει – και κινδυνεύει – και θεωρητικά μόνον κατ' έμμεσο τρόπο μπορεί να αφαιρεθεί, αλλά η σωματική ακεραιότητα δια της προκλήσεως επικίνδυνης ή βαριάς σωματικής βλάβης.¹⁵ Ο δόλος του δράστη δηλαδή, υπάρχει με την τέλεση των πραγματικών περιστατικών, που στοιχειοθετούν αντικει

Σελ. 297

μενικώς το έγκλημα της απλής ή επικίνδυνης ή βαριάς σωματικής βλάβης (άρθρα 308, 309 και 310 ΠΚ) καθώς δεν αξιώνονται από το νόμο πρόσθετα στοιχεία για την υποκειμενική υπόστασή τους. Ως εκ τούτου, οποιοσδήποτε τραυματισμός (σωματικές βλάβες απλές, επικίνδυνες ή βαριές) μπορεί να προξενηθεί σε εξωτερικό χώρο (περιβάλλον) – και αρκετές φορές προξενείται σε αστυνομικά όργανα - οφείλεται στην πρόκληση εγκαυμάτων από την προκαλούμενη φωτιά και την ανάφλεξη εξαρτημάτων της στολής (ρουχισμός κ.λπ.) ή και του σώματος και όχι από έκρηξη. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση, όπου αναφέρεται στη νομολογία, ότι «Η φιάλη αυτή – δηλαδή η βόμβα μολότοφ - κτυπώντας και στην ασπίδα θραύτηκε και ο αστυνομικός από το περιεχόμενό της αναφλέχθηκε σε όλο το σώμα του, διασώθηκε δε από βέβαιο κίνδυνο αποτέφρωσης...»¹⁶. Αντιθέτως, σε

εσωτερικό περιβάλλον (περίκλειστο χώρο, λ.χ. διαμέρισμα, κατάσταση, τράπεζα, περιπολικό αστυνομίας), εφόσον το θύμα/τα εγκαίρως δεν απομακρυνθεί (προβεί σε εκκένωση του χώρου), όπως λ.χ. τα τρία θύματα στην Τράπεζα MARFIN είναι πολύ πιθανόν, - σχεδόν βέβαιο - ότι θα επέλθει θάνατος (απώλεια ανθρώπινης ζωής) είτε από σωματικές βλάβες (εισπνευστικά και άλλα εγκαύματα ή (και) απανθράκωση) ή, το πιθανότερο, από την εισπνοή καπνού και τοξικών-δηλητηριωδών αερίων.¹⁷ Πολλές φορές και στα άτομα που επιχειρούν να απομακρυνθούν από τον πυρποληθέντα χώρο προκαλούνται σωματικές βλάβες, όπως για παράδειγμα από την λόγω πανικού πτώση τους.

ii. Ασφάλεια του κοινωνικού συνόλου ή της δημόσιας τάξης

Η ratio της διάταξης της παρ. 1 του άρθρου 272 του ΠΚ, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 49 του Ν 4855/2021 και ισχύει σήμερα, είναι η προστασία του εννόμου αγαθού της ασφάλειας του κοινωνικού συνόλου ή, άλλως, της δημόσιας ασφάλειας, η οποία πλέον διασφαλίζεται πλήρως (εξ ολοκλήρου), όχι μόνον από τις εκρηκτικές, αλλά και από τις εμπρηστικές ύλες, βόμβες ή μηχανισμούς.

Επίσης, για τη στοιχειοθέτηση της πράξης της διατάραξης κοινής ειρήνης (άρθρο 189 παρ. 1 και 2 ΠΚ), απαιτούνται¹⁸:

α) συνάθροιση πλήθους, δηλαδή συγκέντρωση στο ίδιο μέρος απροσδιόριστου αριθμού ανθρώπων, που δεν ορίζεται στο νόμο, χωρίς, όμως, αυτοί να εναλλάσσονται, β) η συνάθροιση να είναι δημόσια, να συγκεντρώνονται, δηλαδή, πολλοί στο ίδιο μέρος και να είναι δυνατό καθένας να λάβει μέρος στη συγκέντρωση και να ενωθεί με τους άλλους και γ) το πλήθος που συναθροίστηκε να διαπράττει, ανάμεσα στις άλλες περιπτώσεις, που αναφέρονται διαζευκτικά, βιαιοπραγίες εναντίον προσώπων ή πραγμάτων, με ενωμένες δυνάμεις, που σημαίνει, ότι αυτές πρέπει να διαπράττονται από κοινού και όχι από ένα μόνο από εκείνους που συναθροίστηκαν, υποκειμενικά δε δόλος του δράστη (αρκεί και ενδεχόμενος), συνιστάμενος στη γνώση του, ότι ενώνεται σε δημόσια συνάθροιση πλήθους κατά το χρόνο που διαπράττει τούτο βιαιοπραγίες κατά προσώπων ή πραγμάτων κ.λπ. και στη θέληση να παραμείνει στη συνάθροιση, ως μέλος της και μόνον με την παρουσία του, χωρίς να είναι ανάγκη όλοι όσοι συμμετέχουν να διαπράττουν βιαιοπραγίες, ενώ η εκτέλεση βιαιοπραγιών από τον υπαίτιο αποτελεί διακεκριμένη μορφή της αξιόποινης αυτής πράξης. Αν εκτός από τις βιαιοπραγίες προκλήθηκαν και άλλες βλάβες εννόμων αγαθών, λ.χ. σωματικές βλάβες ή ανθρωποκτονίες, υπάρχει αληθινή πραγματική συρροή της διατάραξης κοινής ειρήνης με τα αντίστοιχα αδικήματα του ΠΚ. Εξάλλου βιαιοπραγία συνιστά κάθε επιθετική δραστηριότητα, (εκσφενδόνιση διάφορων αντικειμένων λ.χ. πέτρες κ.α.) με την οποία αναπτύσσεται υλική δύναμη εναντίον προσώπων, λ.χ. αστυνομικών, ή πραγμάτων και δια της οποίας εκδηλώνεται απλά η εχθρική διάθεση του δράστη απέναντι στα πρόσωπα ή στα πράγματα αυτά, ακόμη κι αν δεν επέφερε σωματική κάκωση ή βλάβη του πράγματος. Είναι μια πράξη εκτόνωσης, διαμαρτυρίας ή αγανάκτησης, που χαρακτηριστικά είχε αποδοθεί ως «ένα είδος βίας για τη βία».¹⁹ Η τέλεση βιαιοπραγιών από κάποιον από τους συμμετόχους στη συνάθροιση θεμελιώνει τη διακεκριμένη μορφή της προβλεπόμενης από την παρ. 3 του άρθρου 189 ΠΚ διατάραξης κοινής ειρήνης. Το έγκλημα της διατάραξης κοινής ειρήνης, του οποίου προστατευόμενο αγαθό είναι η κοινωνική ασφάλεια ή, άλλως, η δημόσια τάξη, υπό την έννοια της διασάλευσης της ειρηνικής συμβίωσης των κοινωνιών, είναι τελειωμένο από τη στιγμή που ο δράστης θα ενωθεί με το συγκεντρωμένο πλήθος, γνωρίζοντας και θέλοντας να συμμετάσχει, έστω και ως απλός συνεργός με την ψυχική συνδρομή του στην τέλεση βιαιοπραγιών κ.λπ., ή, αν βρίσκεται ήδη στο πλήθος, από τη στιγμή που θα ξεσπάσουν οι βιαιοπραγίες κ.λπ. και θα

Σελ. 298

παραμείνει ενωμένος, υποστηρίζοντας την τέλεσή τους από το «σκληρό πυρήνα» του ενωμένου πλήθους.²⁰

Συνεπώς από την ρίψη (εκτόξευση) ενεργοποιημένης βόμβας μολότοφ κατά τη διάρκεια δημόσιων συναθροίσεων (συγκεντρώσεων) ή αθλητικών κ.λπ. εκδηλώσεων, εκτός των άμεσα απειλούμενων ατομικών αγαθών της ζωής, της σωματικής ακεραιότητας και της ιδιοκτησίας, έμμεσα πλήττεται και το αγαθό της δημόσιας τάξης.

4. Ανακλύπτοντα ποινικά ζητήματα

4.1. Ζητήματα συρροής

i. Συρροή μεταξύ των κοινώς επικίνδυνων εγκλημάτων (κ.ε.ε.)

Από τη ρίψη (ενεργοποιημένης) βόμβας μολότοφ είναι ενδεχόμενο αλυσιδωτής πρόκλησης άλλων κοινώς επικίνδυνων εγκλημάτων από τον εμπρησμό, χαρακτηριστικό παράδειγμα από την πυρκαγιά να προκληθεί έκρηξη ή και το αντίθετο, με δυνατότητα κοινού κινδύνου ανθρώπου, η συρροή, κατ' ορθή άποψη, είναι αληθινής πραγματική, καθώς η κοινωνική απαξία της πολυδιάστατης συμπεριφοράς του δράστη εκφράζεται μόνον με το

σύνολο των εγκλημάτων που διαπράττει κι έτσι μπορεί να καλυφθεί μόνον από το συνδυασμό των διατάξεων που τα προβλέπουν. Ωστόσο, υποστηρίζεται από τη νομολογία, φυσικά εσφαλμένως, μετά τον ισχύοντα σήμερα ποινικό κώδικα, «ότι η συρροή των ως άνω εγκλημάτων είναι φαινομενική, της έκρηξης απορροφώσης τον εμπρησμό, διότι in concreto τουλάχιστον ο νομοθέτης, ενόψει και της υψηλότερης ποινικής κυρώσεως της εκρήξεως, θεωρεί ότι αυτή συμβάλλει περισσότερο στη δημιουργία κοινού κινδύνου.

Επομένως, στην προκειμένη περίπτωση απορροφώνται οι πράξεις του εμπρησμού από τις ανωτέρω πράξεις των εκρήξεων και θα περιληφθεί διάταξη στο διατακτικό μόνο ως προς τις τελευταίες». ²¹Επίσης, μεταξύ διακινδύνευσης ανθρώπου και πραγμάτων από την προκαλούμενη από τη ρίψη μολότοφ πυρκαγιά ή (και) έκρηξη, το κακούργημα του εμπρησμού ή και έκρηξης με κίνδυνο για άνθρωπο (άρθρα 264 και 270 παρ. 1 περ. β' ΠΚ αντίστοιχα) απορροφά το πλημμέλημα της διακινδύνευσης πραγμάτων (άρθρα 264 και 270 παρ. 1 εδ. α' του ΠΚ αντίστοιχα).

Επιπροσθέτως, οι αξιόποινες πράξεις της έκρηξης (άρθρο 270 παρ. 1 ΠΚ) και της κατασκευής και κατοχής εκρηκτικών ή εμπρηστικών υλών, βομβών ή μηχανισμών διαφέρουν κατά τα αντικειμενικά συστατικά τους στοιχεία, και, επομένως, υπάρχει μεταξύ τους πραγματική αληθινή συρροή. Επίσης, είναι αληθινή η συρροή μεταξύ των αξιόποινων πράξεων της κατασκευής και της κατοχής εκρηκτικών ή εμπρηστικών υλών, βομβών ή μηχανισμών. Επισημαίνεται, ότι κατασκευή εκρηκτικών ή εμπρηστικών υλών, βομβών ή μηχανισμών είναι η δημιουργία από πρώτες και κατάλληλες ύλες τέτοιων υλών, βομβών ή μηχανισμών, ενώ κατοχή υπάρχει, όταν η εκρηκτική ή εμπρηστική ύλη, βόμβα ή μηχανισμός βρίσκεται στη διάθεση του δράστη, όχι κατ' ανάγκη απαραίτητο και σε φυσική επαφή με αυτήν, αρκεί να ασκεί επ' αυτής εξουσία (έλεγχο) διάθεσης, είτε γι' αυτόν τον ίδιο είτε για άλλον.

Τέλος, εάν από την εκσφενδόνιση της βόμβας μολότοφ προκληθεί πυρκαγιά σε αστικό ιστό και επεκταθεί σε εκτάσεις περαστικού πρασίνου εντός πόλεων και οικιστικών περιοχών, όπως πάρκα και άλση ή, όταν η πυρκαγιά, εξ αιτίας της γειννίας του οικιστικού ιστού που πυρπολήθηκε, εξαπλωθεί και σε παρακείμενο δάσος ή δασική έκταση, εκτός από την αληθινή συρροή μεταξύ της πράξης της κατασκευής και κατοχής εκρηκτικών και εμπρηστικών υλών (άρθρο 272 παρ. 1 ΠΚ) και του βασικού εγκλήματος του εμπρησμού (άρθρο 264 παρ. 1 ΠΚ), συρρέει αληθινά και η πράξη του εμπρησμού σε δάση (άρθρο 265 παρ. 1 ΠΚ), λόγω ετερότητας των προστατευόμενων αγαθών.

ii. Συρροή μεταξύ των κ.ε.ε. και εγκλημάτων βλάβης

Μεταξύ των αξιόποινων πράξεων της έκρηξης ή (και) του εμπρησμού και της ανθρωποκτονίας ή των σωματικών βλαβών υπάρχει πραγματική αληθινή συρροή καθώς διαφέρουν κατά τα αντικειμενικά συστατικά τους στοιχεία. Επίσης, υπάρχει πραγματική αληθινή συρροή για τον ίδιο ως άνω λόγο και μεταξύ της έκρηξης ή (και) του εμπρησμού και της απρόκλητης φθοράς ξένης ιδιοκτησίας, στην περίπτωση που η φθορά έγινε με φωτιά ή με εκρηκτικές ύλες (άρθρο 378 παρ. 1 και 2 ΠΚ). Επισημαίνεται, ότι για τη στοιχειοθέτηση της απρόκλητης φθοράς ξένης ιδιοκτησίας με έκρηξη με τη χρησιμοποίηση εκρηκτικών υλών, απαιτείται καταστροφή ή βλάβη ξένου, εν όλω ή εν μέρει, πράγματος ή δημιουργία καταστάσεως, που να κάνει ανέφικτη τη χρήση του σχετικά με το σκοπό, που εξυπηρετούσε για τον κύριό του, ήτοι αχρήστευση, ολική ή μερική, εφόσον με τον τρόπο αυτό το πράγμα παύει να αναδίδει την κατά προορισμό ωφέλεια.

Σελ. 299

iii. Συρροή μεταξύ των κ.ε.ε. και εγκλημάτων ειδικών ποινικών νόμων

Η βόμβα μολότοφ θεωρείται κατά την έννοια του νόμου, "όπλο", μάλιστα δε είναι "θανάσιμο"²² και ως εκ τούτου, η συρροή μεταξύ της πράξης της παράνομης οπλοφορίας και της οπλοχρησίας (άρθρο 12 παρ. 1 περ. β' και παρ. 2 περ. β' του Ν 2168/1993), καθώς και των πράξεων της έκρηξης (άρθρο 270 ΠΚ) και του εμπρησμού (άρθρο 264 ΠΚ) και της κατασκευής και κατοχής εκρηκτικών και εμπρηστικών υλών (άρθρο 272 ΠΚ) είναι φαινομενική, επειδή οι ανωτέρω διατάξεις του Ν 2168/1993, όπως ισχύουν, στις οποίες προβλέπεται ρήτρα επικουρικότητας, είναι έναντι των διατάξεων των άρθρων 270 παρ. 1 στοιχ. β' και 272 παρ. 1 του ΠΚ οι οποίες εφαρμόζονται, ως ειδικές «...καθώς καλύπτουν πλήρως αυτές, αφού αποτελούν στοιχεία υπόστασής τους...» και ως εκ τούτου, κατισχύουν και τις απορροφούν, με βάση την αρχή της επικουρικότητας.²³

iv. Εγκληματική Οργάνωση - Συμμορία

Είναι πιθανόν δράστες, οι οποίοι αποφασίζουν να εκτοξεύσουν βόμβες μολότοφ σε συγκεκριμένους στόχους, με σκοπό την τέλεση εγκλημάτων γενικής διακινδύνευσης ή έγκλημα κατά της δημόσιας τάξης, υπό τις συνθήκες και

όρους του άρθρου 187Α του ΠΚ, να έχουν συγκροτήσει εγκληματική οργάνωση, κατά την έννοια του άρθρου 187 του ΠΚ. Για το έγκλημα τρομοκρατικών πράξεων – τρομοκρατικής οργάνωσης (άρθρο 187Α του ΠΚ) απαιτείται και "υπερχειλής δόλος" του δράστη, δηλαδή τα εγκλήματα αυτά να τελεί ο δράστης με τον ειδικό σκοπό να εκφοβίσει σοβαρά έναν πληθυσμό ή να εξαναγκάσει παρανόμως δημόσια αρχή ή διεθνή οργανισμό, να εκτελέσει οποιαδήποτε πράξη ή να απόσχει απ' αυτήν κ.λπ. Εξάλλου, η ποινική κύρωση για τις πράξεις αυτές κλιμακώνεται ανάλογα με τη βαρύτητα του τελεσθέντος εγκλήματος και πάντως, είναι αυξημένη με τρόπο ώστε η ποινική απαξία των προβλεπόμενων ρύθμιση αυτή πράξεων να καλύπτει την κατά τις οικείες διατάξεις αντιμετωπιζόμενη ποινική απαξία των επιμέρους εγκλημάτων. Δηλαδή, μεταξύ των εγκλημάτων διακινδύνευσης και πιο συγκεκριμένα του εμπρησμού ή (και) της έκρηξης και των τρομοκρατικών πράξεων – τρομοκρατικής οργάνωσης, πρόκειται για φαινόμενη συρροή, αφού επιβάλλεται μόνον η ποινή του άρθρου 187Α του ΠΚ και όχι και οι ποινές, που προβλέπονται για τις επιμέρους πράξεις.

Επίσης, είναι πολύ πιθανόν οι δράστες να μη δρουν, ως εγκληματική οργάνωση, κατά την έννοια του νόμου (άρθρο 187 ΠΚ), δηλαδή η συγκροτηθείσα ομάδα τους να μην έχει «πραγματοπαγή» χαρακτήρα και να μη λειτουργεί με τις συνθήκες και όρους, που ρητά καθορίζονται με τη διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 187 ΠΚ, αλλά να δρουν, ως (απλή) συμμορία, όπως λ.χ. οι χούλιγκαν, η οποία έχει «προσωποπαγή» δομή, κατά τους ορισμούς της διάταξης της παρ. 3 του ιδίου ως άνω άρθρου και έχει τυποποιηθεί στην παράγραφο αυτή, ως το έγκλημα (αυτοτελές) της συμμορίας. Για να υπάρχει ωστόσο συμμορία «δεν αρκεί απλή σύμπτωση βουλήσεων, αλλά απαιτείται σύσταση οργάνωσης, με στοιχειώδη έστω δομή, ενώ απαιτείται και η ύπαρξη συμφωνίας για την από κοινού τέλεση των αξιόποινων πράξεων».²⁴

4.2. Ζητήματα εκ της έννοιας του όρου "εμπρηστικός μηχανισμός"

Ο νομοθέτης με τις διατάξεις του άρθρου 1 παρ. 1, στοιχ. κδ', εδ. α' του Ν 2168/1993, όπως ισχύουν, μετά την τροποποίησή τους με το άρθρο 20 του Ν. 4937/2022, όπως ήδη προαναφέρθηκε, όρισε ως "εμπρηστικός μηχανισμός" «κάθε αυτοσχέδια ή τυποποιημένη κατασκευή, που με κατάλληλη ενεργοποίηση μπορεί να προκαλέσει ανάφλεξη και καύση εύφλεκτης ύλης, με αποτέλεσμα την πρόκληση πυρκαγιάς, από την οποία δύναται να προκύψει κίνδυνος σε άνθρωπο και πράγματα», ενώ στην έννοια του όρου "εμπρηστικός μηχανισμός", όπως ορίζεται στο εδ. β' του ιδίου άνω στοιχείου κδ', «Στην έννοια του εμπρηστικού μηχανισμού δεν περιλαμβάνονται, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά από ειδικότερες διατάξεις, μεμονωμένες τυποποιημένες συσκευές ή υλικά που διατίθενται ελεύθερα για χρήση στο ευρύ κοινό και έχουν κατασκευαστεί για να παράγουν φλόγα ή να προκαλούν ή να συντηρούν καύση σε υλικά για νόμιμους σκοπούς, όπως ιδίως σπίρτα, αναπτήρες, κεράκια και εμπορικές συσκευές με σκοπό την άσκηση οικιακών, επαγγελματικών ή κοινωνικών δραστηριοτήτων, όπως την παραγωγή φωτισμού, θέρμανσης, την παρασκευή φαγητού ή την αναψυχή».

Επισημαίνεται, ότι στην αιτιολογική έκθεση του Ν. 4937/2022 και ειδικότερα, σύμφωνα με τη ratio της συγκεκριμένης διάταξης, που είναι η κάλυψη νομοθετικού κενού των αυτοσχέδιων ή τυποποιημένων κατασκευών που προκαλούν φωτιά, οι οποίες προηγουμένως δεν διέπονταν επαρκώς από το ποινικό δίκαιο, αναφέρεται ότι «δίνεται ο ορισμός του "εμπρηστικού μηχανισμού" σε αντιστοιχία με την έννοια του "εκρηκτικού μηχανισμού", λαμβανομέ

Σελ. 300

νης υπόψη της πρόσφατης τροποποίησης του άρθρου 272 του ΠΚ και της προσθήκης των εμπρηστικών υλών, μηχανισμών και βομβών στην αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος, προκειμένου να χρησιμεύσει, ως ερμηνευτικό εργαλείο για την ασφάλεια δικαίου και την ορθή ερμηνεία και εφαρμογή της διάταξης από τον δικαστή».

Βέβαια, ο νομοθέτης με την εισαγωγή του ως άνω ορισμού, αντί να καλύψει το υφιστάμενο νομοθετικό κενό, περιέπλεξε περισσότερο τα πράγματα προξενώντας ερμηνευτικές δυσχέρειες και άλλα ποινικά ζητήματα. Και τούτο, γιατί – εσφαλμένως - εξαρτά το εννοιολογικό περιεχόμενο του συγκεκριμένου όρου, προκειμένου να χαρακτηριστεί κατά νόμο ορισμένος μηχανισμός, ως "εμπρηστικός", και τη διακινδύνευση ανθρώπου και πράγματος από την προκληθείσα πυρκαγιά. Προσδίδει δηλαδή στο εννοιολογικό περιεχόμενο του ανωτέρω όρου, πέραν των αναγκαίων τεχνικών χαρακτηριστικών που συγκροτούν και συνθέτουν τον πυρήνα του εν λόγω μηχανισμού και τα αντικειμενικά στοιχεία, που στοιχειοθετούν το έγκλημα του εμπρησμού (άρθρο 264 παρ. 1 ΠΚ). Αντιθέτως, δεν κάνει ακριβώς το ίδιο – και ορθώς – δηλαδή, να προσθέσει στην έννοια του όρου "εκρηκτικός μηχανισμός" (άρθρο 1 παρ. 1 στοιχ. η' του Ν 2168/1993) και τα αντίστοιχα αντικειμενικά στοιχεία που

στοιχειοθετούν το έγκλημα της έκρηξης (άρθρο 270 παρ. 1 ΠΚ), όπως διατείνεται στην προεκτεθείσα αιτιολογική έκθεση, ότι κάνει κατ' αντιστοιχία με τον εκρηκτικό μηχανισμό. Κατόπιν της ανωτέρω νομοτεχνικής αστοχίας, εύλογα εγείρεται ερμηνευτικό ζήτημα και προβληματισμός, και πιο συγκεκριμένα, εάν στην έννοια του όρου "εμπρηστικός μηχανισμός" περιλαμβάνεται ή όχι μηχανισμός που μπορεί μεν να προκαλέσει ανάφλεξη και καύση εύφλεκτης ύλης, με αποτέλεσμα την πρόκληση πυρκαγιάς, από την οποία, όμως και για λόγους ανεξαρτήτους της θελήσεως του δράστη, σε συγκεκριμένη περίπτωση, πιθανόν να μην είναι δυνατόν να προκύψει κίνδυνος για άνθρωπο ή πράγμα; Προφανώς και πρέπει να θεωρείται "εμπρηστικός μηχανισμός", καθώς, κατά την ορθότερη από επιστημονική άποψη (επιστήμη της πυρκαγιάς) και πιο αναλυτικά, κατά την χημική έννοια του όρου αυτού, ως εμπρηστικός μηχανισμός ή βόμβα «ορίζεται κάθε κατάλληλη μηχανική, ηλεκτρική ή χημική συσκευή, προορισμένη και ικανή να μπορεί, αυτοδύναμα ή με άλλον τρόπο, να προκαλέσει ανάφλεξη της εύφλεκτης ύλης και κατ' επέκταση πυρκαγιά». ²⁵ Άλλωστε, προορισμός ενός μηχανισμού, προκειμένου να χαρακτηριστεί, ως "εμπρηστικός", είναι η κατασκευαστική ικανότητα εκ της συγκροτήσεως, της συνθέσεως και του τρόπου λειτουργίας του να μπορεί αυτοδύναμα ή με οποιονδήποτε άλλον τρόπο, να προκαλέσει τουλάχιστον ανάφλεξη εύφλεκτης ή (και) άλλης καύσιμης ύλης. Αν ακολούθως, από την ανάφλεξη και καύση αυτής αποκτήσει ή όχι χαρακτηριστικά πυρκαγιάς και εξαιτίας αυτής μπορεί να προκύψει κίνδυνος για άνθρωπο ή κοινός κίνδυνος για ξένα πράγματα, αφορά τη στοιχειοθέτηση ή μη, του συρρέοντος αληθινά με το έγκλημα της κατασκευής και κατοχής εκρηκτικών και εμπρηστικών μηχανισμών (άρθρο 272 παρ. 1 ΠΚ), του βασικού εγκλήματος του εμπρησμού (άρθρο 264 παρ. 1 εδ. α' και β' ΠΚ).

Επίσης, στη διάταξη του άρθρου 1 παρ. 1, στοιχ. κδ', εδ. β' του Ν 2168/1993 ατυχής νομοτεχνικά είναι και η πρόβλεψη της συγκεκριμένης εξαίρεσης από την έννοια του όρου "εμπρηστικός μηχανισμός" των τυποποιημένων εργαλείων, όπως σπέρτα, αναπτήρες, κεράκια, εντομοαπωθητικά φιδάκια, φωτιστικές οικιακές συσκευές κ.λπ. υλικά και αντικείμενα, έστω κι αν με τη ρύθμιση αυτή επιχειρήθηκε να διασφαλιστεί, ότι ο ορισμός αυτός δεν θα επεκταθεί σε γενικά οικιακά και άλλα είδη. Και τούτο, γιατί τα προεκτεθέντα είδη, τα οποία διατίθενται στην ελεύθερη αγορά για νόμιμη χρήση, ούτως ή άλλως δεν μπορούν να χαρακτηριστούν κατά την έννοια του προεκτεθέντος νόμου, ως "εμπρηστικοί μηχανισμοί". Αποτελούν ωστόσο, μέσα θερμότητας (πηγές έναυσης), που μπορούν να προκαλέσουν την ανάφλεξη και καύση εύφλεκτης ή οποιασδήποτε άλλης καύσιμης ύλης. Στην ανακριτική πρακτική έχει καταγραφεί, ότι ο δράστης πολλές φορές χρησιμοποιεί γυμνή φλόγα, λ.χ. αναπτήρα, σπέρτα ή άλλα μέσα, λ.χ. κεράκια, πυροτεχνήματα παιδικά κ.λπ, προκειμένου να προκαλέσει το έγκλημα του εμπρησμού. ²⁶ Η εισαγωγή της προπαρατεθείσης εξαίρεσης μόνον ερμηνευτικές δυσχέρειες και άλλα ζητήματα, όπως συρροής, μπορεί να προκαλέσει. Ειδικότερα, τα συγκεκριμένα μέσα θερμότητας (πηγές έναυσης), κατ' εξαίρεση, έχουν χρησιμοποιηθεί - και θα χρησιμοποιούνται - από δράστη εγκλήματος, λ.χ. του εμπρησμού σε δάση, προκειμένου να 14 κατασκευάσει πρόχειρο και αυτοσχέδιο εμπρηστικό μηχανισμό χρονοκαθυστερήσεως, όπως για παράδειγμα ένα κουτί με σπέρτα ή ένα τσιγάρο με συνδεδεμένα περιμετρικά με ελαστικό σύνδεσμο ή μονωτική ταινία αριθμός σπέρτων ή οριζόντια τοποθετημένα στο τσιγάρο, τα οποία αναφλέγονται, όταν φθάσει η καύτρα στις (εύφλεκτες) κεφαλές τους. Γεννάται λοιπόν το ερώτημα, αν σε γενόμενο έλεγχο – σωματική έρευνα ατόμου εντός δασικής έκτασης, που είναι καπνιστής, σε ημέρα που ο δείκτης επικινδυνότητας, σύμφωνα με τον ημερήσιο χάρτη πρόβλεψης κινδύνου πυρκαγιάς, που εκδίδεται από την ΓΓΠΠ, είναι 4 (πολύ υψηλή) ή 5 (κατάσταση συναγερμού), εντοπίζεται στα ενδύματά του κουτί σπέρτων και πακέτο τσιγάρων, το άτομο αυτό θα συλληφθεί ή όχι για τις

πράξεις της προμήθειας και κατοχής εμπρηστικού μηχανισμού (άρθρο 272 παρ. 1 ΠΚ) καθώς και της πράξης της κατοχής εμπρηστικής ύλης ή αντικειμένου, κατά το άρθρο 265 παρ. 1 και 4 ΠΚ; Παρόλο που, κατά τις διατάξεις του άρθρου 1 παρ. 1 στοιχ. κδ' εδ. β' του Ν 2168/1993, τα σπέρτα (απλά ή ασφαλή), λ.χ. δεν περιλαμβάνονται, κατ' αρχή, στην έννοια του όρου "εμπρηστικός μηχανισμός", ωστόσο, με βάση την επιφύλαξη της εξαίρεσης από την έννοια του ανωτέρω όρου που ο νομοθέτης έχει εισάγει στις ανωτέρω διατάξεις, ως προς τον ορισμό του εμπρηστικού μηχανισμού, κατ' εξαίρεση, στις διατάξεις του άρθρου 265 παρ. 1 και 4 ΠΚ και υπό τις προϋποθέσεις και όρους που τίθενται σε αυτές, θεωρούνται "εμπρηστικός μηχανισμός". Ως εκ τούτου, στο πιο πάνω παράδειγμα υπάρχει αληθινή συρροή μεταξύ της κατασκευής και κατοχής εμπρηστικού μηχανισμού (συσκευής) (άρθρο 272 παρ. 1 ΠΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 1 παρ. 1 στοιχ. κδ' του Ν 2168/1993) και του εμπρησμού σε δάση (άρθρο 265 παρ. 1 και 4 ΠΚ) και θα εφαρμοστούν αμφότερες οι ανωτέρω διατάξεις καθώς πρόκειται για ανεξάρτητες και αυτοτελώς κολάσιμες πράξεις, που συγκροτούν την έννοια διαφορετικών

εγκλημάτων. Από την πράξη δε του άρθρου 265 παρ. 1 και 4 του ΠΚ, θα εφαρμοστεί η πλημμεληματική πράξη, στην περίπτωση που το άτομο αυτό προετοιμάζονταν για την τέλεση της πράξης του εμπρησμού σε δάση και βέβαια η κακουργηματική πράξη, σε περίπτωση τέλεσης του εμπρησμού σε δάση υπό τις προϋποθέσεις και όρους της παρ. 4 του άρθρου 265 ΠΚ. Επισημαίνεται, ότι στην ανακριτική και δικαστηριακή πρακτική και κατά τη διενέργεια εγκληματολογικής έρευνας στην σκηνή του εγκλήματος (πυρκαγιάς) υπάρχουν αρκετά περιστατικά πυρκαγιών από κακόβουλο εμπρησμό σε δάση, που προκλήθηκαν με χρήση κουτιού με σπίρτα (απλά ή ασφαλή στη φωτιά) ή τσιγάρων συνδεδεμένων με σπίρτα, ως είδος πρόχειρου και αυτοσχέδιου εμπρηστικού μηχανισμού, που μπορούν πράγματι να προκαλέσουν πυρκαγιά σε δασική έκταση μέσω λεπτών καυσίμων, ιδιαίτερα σε ξηρές και θυελλώδεις συνθήκες.

5. Συμπέρασμα

Το αξιόποινο της ρίψης βόμβας μολότοφ, ανεξάρτητα αν χαρακτηρίζεται από τη νομολογία ή τη θεωρία, ως είδος εμπρηστικού ή εκρηκτικού μηχανισμού, συσκευής ή βόμβας καθώς μετά την τροποποίηση του άρθρου 272 παρ. 1 του ΠΚ με το άρθρο 20 του Ν. 4937/2022, ο διφυής αυτός χαρακτηρισμός δεν έχει πλέον καμία ιδιαίτερη αξία, θεωρείται κατά την έννοια του νόμου, ως "όπλο" (άρθρο 1 παρ. 1 στοιχ. α' του Ν 2168/1993, όπως ισχύει), ως συσκευή δηλαδή που μπορεί να προκαλέσει με οποιονδήποτε τρόπο τα αποτελέσματα της κάκωσης ή βλάβης σε πράγματα ή να προκαλέσει πυρκαγιά, περιορίζεται, ανάλογα με το περιβάλλον (χώρο ανοιχτό ή κλειστό), όπου εκσφενδονίζεται, στην άμεση διακινδύνευση των ατομικών αγαθών της ζωής, της σωματικής ακεραιότητας και της ιδιοκτησίας, χωρίς να αποκλείεται έμμεσα να απειλούνται, παράλληλα και κατά περίπτωση, τα κοινωνικά αγαθά των συγκοινωνιών, του φυσικού περιβάλλοντος, της ασφάλειας του κοινωνικού συνόλου (κοινωνικής ασφάλειας), της κοινωνικής ειρήνης και της δημόσιας τάξης.

Επίσης, εκτός των προεκτεθέντων ζητημάτων συρροής που ανακλύπτον και αιτιολογημένα αναλύονται παραπάνω, με την εισαγωγή (προσθήκη) στις διατάξεις του άρθρου 1 παρ. 1 του Ν 2168/1993 και του στοιχείου κδ' της έννοιας του "εμπρηστικού μηχανισμού", ανακλύπτον ερμηνευτικές δυσχέρειες και ποινικά ζητήματα καθώς ο συγκεκριμένος ορισμός από νομοτεχνική άποψη είναι άστοχος και ατυχής. Ως εκ τούτου, κατά την άποψη του συντάκτη της παρούσης μελέτης, ένας μηχανισμός ή συσκευή, προκειμένου να χαρακτηριστεί, ως εμπρηστικός, κατά την επιστημονική έννοια του όρου, αρκεί μόνον η αυτοδύναμη ή με οποιονδήποτε άλλον τρόπο, ικανότητα να προκαλέσει τουλάχιστον ανάφλεξη εύφλεκτης ή και καύσιμης ύλης και δεν απαιτείται και η διακινδύνευση ανθρώπου ή πράγματος.

¹ 1. Γκουρμπάτσης Α., Η βόμβα μολότοφ, ως εμπρηστικός μηχανισμός, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2016, 44.

² 2. Γκουρμπάτσης Α., Ο εμπρησμός στο νέο ΠΚ, 2022, 190.

³ 3. Αιτιολ. Έκθ. 1933, 398, Μπουρόπουλος Α., ΕρμΠΚ, Ειδ. Μέρος, τ. Β', 1969, πλαγ. 2 στο άρθρ. 272, 407, Στάϊκος Α., Ερμ. Ελλ. ΠΚ, Ειδ. Μέρ. τ. Γ', 1961, 35.

⁴ 4. Τούση - Γεωργίου, ΠΚ, έκδ. Β, 1958, 546 – 547.

⁵ 5. ΑΠ Ολ 3/2022, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

⁶ 6. Βλ. Γκουρμπάτσης Α., Η βόμβα μολότοφ, ως εμπρηστικός μηχανισμός, ό.π., 82 έως 94.

⁷ 7. Βλ. Γκουρμπάτσης Α., ό.π., 21.

⁸ 8. Έτσι ΑΠ Ολ 3/2022, ΑΠ 1782/1997, ΠοινΧρ 1998, 592, ΣυμβΠλημΡοδ 127/2010, ΝΟΜΟΣ, βλ. και στην ΜΟΕΘεσ 121/2019, την με αρ. πρωτ. 3022/14/8357-α/10.02.2014 σχετική Έκθεση Εργαστηριακής Πραγματογνωμοσύνης της ΔΕΕ.

⁹ 9. Ενδ. ΑΠ 1776/2017.

¹⁰ 10. Ενδ. ΑΠ 2232/2006, ΝΟΜΟΣ.

¹¹ 11. Βλ. Γκουρμπάτσης Α., ό.π., 87 - 93 και 121 επ.

¹² 12. ΑΠ Ολ 3/2022.

¹³ 13. Γκουρμπάτσης Α., ό.π., 16.

¹⁴ 14. Γκουρμπάτσης Α., ό.π. 271-272.

¹⁵ 15. Ενδ. ΑΠ 840/2024.

¹⁶ 16. ΑΠ 2050/2003, ΠΛογ 2003, 2284.

¹⁷ 17. ΑΠ 819/2022, ΝΟΜΟΣ, ΜΟΕΦΑθ 216/2021, ΠλημΑθην 26969/2016, ΝΟΜΟΣ.

¹⁸ 18. ΑΠ Ολ 3/2022, ΑΠ 1782/1997, ΑΠ 1782/1997, ΠοινΧρ 1998, 592, ΜΟΔΚατερ 45/2009 ΠοινΔικ 2012, 107, ΠλημΑθ 25476/2016, ΠοινΔικ 2016, 1549, ΠλημΑθ 474/2015, ΠοινΔικ 2017 1214, ΠλημΡοδ 127/2010, ΝΟΜΟΣ, ΣυμΠλημΑθ 262/2001, ΠΛογ 2011, 231.

¹⁹ 19. Κωστάρας Α., Ποιν. Δικ. Επιτ. Ειδ. Μέρ., 2003, 162.

²⁰ 20. ΠλημΑθ 25476/2016, ό.π., 1549, Μανωλεδάκης Ι., σε ΣυστΕρμΠΚ άρθρο 189, αρ. 17.

²¹ 21. ΑΠ 622/2019.

²² 22. Γκουρμπάτσης Α., ό.π., 116-117.

²³ 23. Πρβλ. ΑΠ Ολ 3/2022.

²⁴ 24. Αιτιολ. Έκθ. ΠΚ (Ν 4619/2019).

²⁵ 25. Γκουρμπάτσης Α., ό.π., 22.

²⁶ 26 . Γκουρμπάτσας Α., Εμπρηστικοί Μηχανισμοί, εκδ. Βασ. Κατσαρού, 2010, 11 επ.

© 2026 ΤΝΠ Qualex

Qualex